

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

LWR-4101-030-01/2013

P/13/149

WYSTĄPIENIE POKONTROLNE

NAJWYŻSZA IZBA KONTROLI

Delegatura we Wrocławiu

ul. Marszałka J. Piłsudskiego 15/17, 50-044 Wrocław

T +48 71 711 83 00, F +48 71 711 83 50

lwr@nik.gov.pl

I. Dane identyfikacyjne kontroli

Numer i tytuł kontroli	P/13/149 – Ochrona praw autorskich w szkołach wyższych w okresie od 1 października 2011 r. do 5 lutego 2014 r.
Jednostka przeprowadzająca kontrolę	Najwyższa Izba Kontroli Delegatura we Wrocławiu
Kontrolerzy	1. Violetta Matuszewska-Potempska, specjalista kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 87100 z dnia 16 grudnia 2013 r. 2. Cezary Mazik, inspektor kontroli państwowej, upoważnienie do kontroli nr 87101 z dnia 16 grudnia 2013 r. (dowód: akta kontroli str. 1-4)
Jednostka kontrolowana	Uniwersytet Wrocławski (dalej: Uczelnia lub Uniwersytet), 50-137 Wrocław, pl. Uniwersytecki 1.
Kierownik jednostki kontrolowanej	Prof. dr hab. Marek Bojarski, Rektor Uniwersytetu Wrocławskiego (dalej: Rektor). (dowód: akta kontroli str. 5-6)

II. Ocena kontrolowanej działalności

Ocena ogólna

W ocenie Najwyższej Izby Kontroli¹ na Uniwersytecie nie funkcjonował spójny system zapobiegania i wykrywania naruszeń praw autorskich. Wprowadzone regulacje wewnętrzne zmierzały do przeciwdziałania naruszeniom w tym zakresie, niemniej jednak nie były one w pełni przestrzegane. Władze Uczelni w trosce o wysoką jakość kształcenia, a także przestrzeganie i ochronę praw autorskich, korzystały z antyplagiatowego systemu informatycznego, jako narzędzia pomocniczego przy weryfikacji oryginalności prac dyplomowych. Nie zapewniły jednakże odpowiedniego procesu wdrożenia tego systemu i poziomu wiedzy o jego funkcjonalności. Badania kontrolne wykazały, iż mimo sprawdzania w przedmiotowym systemie ok. 74% wszystkich składanych do obrony prac dyplomowych, nie w pełni korzystano z jego możliwości, nie zapewniono skutecznego nadzoru nad procesem postępowania z pracami, których wyniki z weryfikacji w systemie budziły wątpliwości. Skutkiem tego było m.in. niewykrycie plagiatu pracy magisterskiej, dopuszczenie do dokonania istotnej modyfikacji pracy dyplomowej po jej obronie, wystąpienie przypadków niecelowego (z punktu widzenia ochrony praw autorskich) dokonywania zmian treści prac o charakterze wyłącznie redakcyjnym, skutkujących „mechanicznym” obniżeniem wysokości współczynnika zapożyczeń. Czynnikiem niesprzyjającym wykrywaniu i zapobieganiu naruszeń praw autorskich było również obejmowanie opieką promotorską przez pojedynczego pracownika naukowo-dydaktycznego nadmiernej liczby studentów, piszących prace dyplomowe. Wyniki kontroli wykazały również, iż formalny proces zarządzania ryzykiem na Uczelni był wciąż w fazie wdrażania, stąd nie sporządzono analizy ryzyk ani ich rejestru, w sytuacji gdy zgodnie z obowiązującymi przepisami

¹ Najwyższa Izba Kontroli stosuje 3-stopniową skalę ocen: pozytywna, pozytywna mimo stwierdzonych nieprawidłowości, negatywna. Jeżeli sformułowanie oceny ogólnej według proponowanej skali byłoby nadmiernie utrudnione, albo taka ocena nie dawałaby prawdziwego obrazu funkcjonowania kontrolowanej jednostki w zakresie objętym kontrolą, stosuje się ocenę opisową, bądź uzupełnia ocenę ogólną o dodatkowe objaśnienie.

i regulacjami wewnętrznymi Uczelni, analiza ta winna być procesem ciągłym od dnia 1 stycznia 2012 r.

Niezależnie od powyższego władze Uczelni w 11 przypadkach naruszenia praw autorskich podejmowały stanowcze działania, mające na celu wyegzekwowanie odpowiedzialności za ich naruszenie. Skutkiem tych działań było m.in. [1] skierowanie do prokuratury trzech zawiadomień, dotyczących podejrzenia popełnienia przestępstwa określonego w art. 115 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych², [2] wszczęcia dwóch postępowań w zakresie stwierdzenia nieważności nadania tytułu zawodowego magistra, [3] wystąpienie do Centralnej Komisji do Spraw Stopni Naukowych o instrukcje w przedmiocie rozpoczęcia procedury pozbawienia stopnia doktora nauk.

W okresie objętym kontrolą władze Uczelni dbały również o ochronę praw autorskich swoich pracowników, zgłaszając naruszenia ich prac władzom innej uczelni. Wymierzano także kary upomnienia studentom w związku z popełnieniem plagiatów prac zaliczeniowych.

III. Opis ustalonego stanu faktycznego

1. Procedury i działania podejmowane w celu przeciwdziałania naruszeniom praw autorskich

Opis stanu
faktycznego

1.1 Pismem okólnym nr 4/2007 z dnia 10 maja 2007 r.³ Rektor wprowadził obowiązek składania przez studentów studiów I, II i III stopnia oraz jednolitych magisterskich, prac dyplomowych w formacie doc lub pdf dla celów archiwizacji oraz w formacie txt dla sprawdzenia w systemie Plagiat. Pracownicy wszystkich dziekanatów Uczelni zobowiązani zostali do wprowadzenia każdej złożonej pracy dyplomowej do Akademickiego Repozytorium Danych (dalej: ARD), a wymóg sprawdzenia w systemie Plagiat co trzeciej, losowo wybranej, pracy dyplomowej oraz każdej wskazanej przez promotora lub recenzenta, nałożony został na pracowników dziekanatów: Wydziału Prawa, Administracji i Ekonomii (dalej: WPAiE), Wydziału Filologicznego (dalej: WF), Wydziału Nauk Historycznych i Pedagogicznych (dalej: WNHiP) oraz Wydziału Nauk Społecznych (dalej: WNS). Zgodnie z przywołanym pismem okólnym wynik sprawdzenia w systemie Plagiat winien być dołączony do dokumentu oceny pracy dyplomowej przed przekazaniem go recenzentowi lub promotorowi przed egzaminem dyplomowym. Natomiast w przypadku powstania uzasadnionych podejrzeń co do oryginalności pracy, promotor w porozumieniu z recenzentem zobowiązani zostali do powiadomienia właściwego dziekana, który następnie zwracał się do Rektora z wnioskiem o przeprowadzenie postępowania wyjaśniającego.

W okresie objętym kontrolą Uczelnia korzystała z systemu Plagiat na podstawie trzech umów, zawartych ze spółką Plagiat.pl w latach 2011-2013.

(dowód: akta kontroli str. 645-684, 879)

Wewnętrzne regulacje Uczelni⁴ nakładały na autorów prac licencjackich i magisterskich obowiązek złożenia oświadczenia, iż praca została sporządzona samodzielnie i nie zawiera treści uzyskanych w sposób niezgodny z obowiązującymi przepisami. Oświadczeń w tym przedmiocie nie składali autorzy prac doktorskich.

(dowód: akta kontroli str. 903-776)

² Tj. Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.

³ W sprawie gromadzenia prac dyplomowych w „Akademickim Repozytorium Dokumentów” oraz sprawdzania ich w systemie Plagiat zwanej dalej pismem okólnym nr 4/2007 z dnia 10 maja 2007 r.

⁴ Np. zarządzenie nr 39/2009 Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów w Uniwersytecie Wrocławskim, zmienione zarządzeniem nr 150/2013 z dnia 30 września 2013 r. w tym samym przedmiocie.

Szczegółowe postanowienia w zakresie warunków kończenia studiów oraz wymagań stawianych pracom dyplomowym były także przedmiotem wewnętrznych regulacji w ramach wydziałów Uczelni⁵. Do regulacji tych, odnoszących się bezpośrednio lub pośrednio do zagadnień ochrony praw autorskich, należały m.in. zasady sporządzania prac dyplomowych ze szczególnym uwzględnieniem stosowania cytowań i odwołań, zasad tworzenia bibliografii⁶, oraz korzystania ze źródeł internetowych, w tym udostępnianych na podstawie stosownych licencji.

Na przywołanych wyżej Wydziałach Uczelni weryfikacja prac dyplomowych pod kątem nieuprawnionych zapożyczeń podejmowana była po badaniach z wykorzystaniem systemu Plagiat, zakończonych uzyskaniem wyniku przekraczającego następujące poziomy współczynników podobieństwa⁷:

- ✓ WPAiE: współczynnik nr 1 – 50%, współczynnik nr 2 – 5%,
- ✓ WF: współczynnik nr 1 – 15%,
- ✓ WNHiP: współczynnik nr 1 – 30%,
- ✓ WNS: współczynnik nr 1 – 20%.

(dowód: akta kontroli str. 873, 1109-1128, 1169-1191, 1201-1208, 1213-1222)

1.2 Na Uczelni obowiązywał Kodeks Etyki Studenta, zgodnie z którym studenci deklarowali przygotowanie prac zaliczeniowych i dyplomowych z poszanowaniem praw autorskich⁸. Celem podkreślenia wagi przestrzegania praw autorskich, pismem okólnym nr 8/2008⁹ z dnia 26 listopada 2008 r. Rektor przypomniał o konieczności stosowania postanowień ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych¹⁰ oraz o odpowiedzialności karnej za jej naruszenie. W badanym okresie wprowadzono również, wymagany art. 86c ustawy z dnia 27 lipca 2005 r. Prawo o szkolnictwie wyższym¹¹, regulamin korzystania z wyników pracy intelektualnej powstałej na Uniwersytecie Wrocławskim¹². W dniu 8 marca 2013 r. na WPAiE zorganizowane zostało spotkanie poświęcone tematyce plagiatu, obejmujące swym zakresem zasady działania systemu Plagiat oraz wykład w przedmiocie zagadnień ochrony praw autorskich i pokrewnych w pracach dyplomowych i autorskich¹³. Ponadto w badanym okresie na Wydziale Matematyki i Informatyki odbyły się odczyty na temat ochrony własności intelektualnej.

(dowód: akta kontroli str. 879-892)

1.3 Realizując wymogi określone w rozporządzeniu Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 2 listopada 2011 r. w sprawie Krajowych Ram Kwalifikacji dla Szkolnictwa Wyższego¹⁴, Uczelnia zapewniła studentom możliwość kształcenia w przedmiocie ochrony własności intelektualnej. Zajęcia w tym zakresie uwzględniane były w programach nauczania jednolitych studiów magisterskich,

⁵ Zgodnie z postanowieniami § 42 regulaminu studiów Uniwersytetu Wrocławskiego.

⁶ Np. komunikat Dziekana WF nr 1/2012 z dnia 16 stycznia 2012 r. w sprawie warunków i zasad przygotowywania pisemnych prac studenckich na WF oraz instrukcja „jak uniknąć plagiatu” z dnia 16 stycznia 2012 r.; uchwała nr 2 Rady WPAiE z dnia 19 stycznia 2009 r. w sprawie szczegółowych warunków ukończenia studiów I i II stopnia, jednolitych magisterskich oraz formy egzaminu dyplomowego; księga jakości WNHiP z 2012 r.

⁷ Współczynnik nr 1 - określa jaką część badanej pracy stanowią frazy o długości 5 słów lub dłuższe, odnalezione w bazie uczelni macierzystej, bazach innych uczelni (uczestniczących w programie wymiany baz) lub w zasobach Internetu – na Uczelni przyjęto ten współczynnik na poziomie 50%, jako niebudzący wątpliwości. Współczynnik ten według autorów systemu służy przede wszystkim badaniu samodzielności językowej autora pracy.

Współczynnik nr 2 - określa jaka część pracy składa się z fraz znalezionych w bazach o długości 25 słów lub dłuższej. Według autorów systemu wskaźnik ten jest lepszym narzędziem do wykrywania nieuprawnionych zapożyczeń- na Uczelni przyjęto ten współczynnik na poziomie 5 % jako niebudzący wątpliwości.

⁸ Załącznik do komunikatu Rektora UW z dnia 6 marca 2012 r. w sprawie kodeksu Etyki Studenta UW.

⁹ Pismo okólna nr 8/2008 z dnia 26 listopada 2008 r. w sprawie przestrzegania praw autorskich.

¹⁰ Tj. Dz. U. z 2006 r. Nr 90, poz. 631 ze zm.

¹¹ Tj. Dz. U. z 2012 r., poz. 582 ze zm.

¹² Uchwała nr 4/2013 Senatu UW z dnia 30 stycznia 2013 r. w sprawie regulaminu korzystania z własności intelektualnej powstałej na UW zastąpiła zarządzenie nr 79/2011 Rektora UW z dnia 30 czerwca 2011 r. w tym samym przedmiocie.

¹³ W spotkaniu uczestniczyli: Prodzikani ds. dydaktycznych, Dyrektorzy ds. dydaktycznych, Członkowie Senackiej Komisji Nauczania, Członkowie Uczelnianej Komisji ds. Jakości Kształcenia, Kierownicy Studiów Doktoranckich, Kierowniczki Dziekanatów – łącznie 46 osób.

¹⁴ Dz. U. Nr 253, poz. 1520.

a także studiów I, II i III stopnia, bądź treści programowo związane z ochroną praw autorskich podejmowane były na zajęciach w ramach innych przedmiotów.

(dowód: akta kontroli str. 1109-1128, 1169-1191, 1201-1208, 1213-1222, 1467-1468)

1.4 W badanym okresie na Uczelni w ramach kontroli zarządczej nie dokonano oceny ryzyka występowania plagiatów. W oświadczeniach o stanie kontroli zarządczej, sporządzonych za lata 2011 i 2012, Rektor wskazał, iż na Uczelni w ograniczonym stopniu funkcjonuje adekwatna, skuteczna i efektywna kontrola zarządcza.

(dowód: akta kontroli str. 1047-1054)

1.5 W okresie objętym kontrolą Polska Komisja Akredytacyjna (dalej: PKA) przeprowadziła trzy wizytacje¹⁵, w czasie których dokonała dwóch ocen programowych dla kierunków Bezpieczeństwo Narodowe i Politologia na WNS oraz oceny instytucjonalnej na WPAiE. W związku z wizytacją kierunku Bezpieczeństwo Narodowe, PKA wniosła zastrzeżenia do braku obowiązku złożenia pracy dyplomowej jako warunku wydania dyplomu ukończenia studiów licencjackich, co było niezgodne z § 5 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 1 września 2011 r. w sprawie tytułów zawodowych nadawanych absolwentom studiów, warunków wydawania oraz niezbędnych elementów dyplomów ukończenia studiów podyplomowych oraz wzoru suplementu do dyplomu¹⁶. Natomiast pozytywnie oceniono organizację zasad dyplomowania na kierunku Politologia. W wyniku realizacji zaleceń PKA, Uczelnia przeprowadziła proces naprawczy i zmieniła zasady dyplomowania na kierunku Bezpieczeństwo Narodowe¹⁷. W przypadku wizytacji PKA na WPAiE pozytywnie oceniono proces dyplomowania, określony w uchwale Rady Wydziału z dnia 19 stycznia 2009 r.¹⁸ wskazując, iż zapewnia on prawidłowy pod względem merytorycznym i organizacyjnym sposób dyplomowania i przeprowadzenia egzaminu dyplomowego, natomiast w aspekcie opieki naukowej studenci WPAiE uzyskiwali odpowiednie wsparcie ze strony kadry dydaktycznej. Wizytacje PKA nie obejmowały oceny funkcjonującego na Uniwersytecie systemu ochrony praw autorskich.

(dowód: akta kontroli str. 704-705)

Ustalone
nieprawidłowości

Postanowieniami art. 69 ust. 1 pkt 3 ustawy z dnia 27 sierpnia 2009 r. o finansach publicznych¹⁹, Rektor zobligowany został do zapewnienia adekwatnej, skutecznej i efektywnej kontroli zarządczej, której celem jest m.in. zapewnienie zarządzania ryzykiem. Zasady funkcjonowania kontroli zarządczej ustalone zostały zarządzeniem nr 97/2011 Rektora z dnia 23 września 2011 r.²⁰, w którym wskazano, iż źródłem informacji o adekwatności, skuteczności i efektywności kontroli zarządczej jest m.in. proces zarządzania ryzykiem oraz wyniki jego zarządzania. Z mocą obowiązującą od dnia 1 stycznia 2012 r. na Uczelni wprowadzono również regulacje²¹, zgodnie z którymi wszystkie etapy procesu identyfikacji i monitorowania ryzyka na każdym poziomie zarządzania ryzykiem miały być dokumentowane, a aktualizacja rejestru ryzyka miała być dokonywana raz do roku. Kontrola wykazała, iż formalny proces zarządzania ryzykiem na Uczelni był wciąż w fazie wdrażania, stąd nie sporządzono analizy ryzyk ani ich rejestru, w sytuacji gdy

¹⁵ Podczas tych wizytacji dokonano ocen zagadnień objętych kontrolą.

¹⁶ Dz. U. z 2011 r. Nr 196, poz. 1167.

¹⁷ Od semestru 2014/2015 studenci III roku będą mieć seminarya dyplomowe i pisać prace licencjackie - Uchwała Nr 17/2013 Rady Wydziału Nauk Społecznych Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 25 stycznia 2013 r.

¹⁸ w sprawie szczegółowych warunków ukończenia studiów pierwszego i drugiego stopnia, jednolitych studiów magisterskich oraz formy egzaminu dyplomowego.

¹⁹ Tj. Dz. U. z 2011 r. Nr 74, poz. 387 ze zm., następnie tj. Dz. U. z 2013 r. poz. 885 ze zm.

²⁰ Nr 97/2011 - w sprawie organizacji, trybu i zasad funkcjonowania kontroli zarządczej w Uniwersytecie Wrocławskim.

²¹ Zarządzenie nr 24/2012 z dnia 28 marca 2012 r. w sprawie Polityki zarządzania ryzykiem.

zgodnie z obowiązującymi przepisami i regulacjami wewnętrznymi Uczelni, analiza ta winna być procesem ciągłym od dnia 1 stycznia 2012 r.

(dowód: akta kontroli str. 1047-1055)

Rektor wyjaśnił, iż na Uczelni w ramach projektu „Nowoczesny Uniwersytet – kompetencja i jakość w zarządzaniu” realizowane jest zadanie pn. „Mapowanie i optymalizacja procesów w Uniwersytecie Wrocławskim”, które umożliwi precyzyjne określenie wszystkich istotnych z punktu widzenia zarządzania ryzykiem procesów, stąd też zdecydowano się na przedłużenie terminu wdrożenia w pełni skutecznego systemu zarządzania ryzykiem.

(dowód: akta kontroli str. 1392-1393)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. NIK zwraca uwagę, iż dla trzech z czterech wydziałów Uczelni zobowiązanych do sprawdzania prac w systemie Plagiat, głównym sygnałem o możliwości wystąpienia nieprawidłowości była wartość współczynnika nr 1. Tymczasem według autorów systemu Plagiat, wskazania współczynnika nr 2, ze względu na długość wykrywanych fraz, są lepszym narzędziem do badania nieuprawnionych zapożyczeń. Stąd też celowe jest rozważenie uwzględniania obu współczynników przy weryfikacji prac dyplomowych pod kątem wystąpienia nieuprawnionych zapożyczeń.

2. W regulacjach wewnętrznych Uczelni, dotyczących dokumentacji przebiegu studiów²², obowiązek składania oświadczeń o autorskim wykonaniu pracy dyplomowej nałożony został jedynie na studentów studiów jednolitych magisterskich oraz I i II stopnia. W opinii NIK wprowadzenie obowiązku składania przedmiotowych oświadczeń przez studentów studiów III stopnia mogłoby oddziaływać na zwiększenie odpowiedzialności za ewentualne naruszenie praw autorskich oraz pewności co do oryginalności składanych prac doktorskich.

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie pomimo stwierdzonych nieprawidłowości działalność Uniwersytetu w zbadanym zakresie.

Ocena częściowa

2. Procedury i działania podejmowane w celu wykrywania naruszeń praw autorskich

Opis stanu
faktycznego

2.1 W okresie poddanym kontroli liczba ocenionych pozytywnie prac dyplomowych wyniosła łącznie 11.565, z tego w roku akademickim 2011/2012 obroniono 5.834 prace, a w kolejnym roku 5.731 prac. Poza Uczelnią w roku akademickim 2011/2012 prace pisało dwudziestu siedmiu studentów, a w roku akademickim 2012/2013 dwudziestu sześciu.

(dowód: akta kontroli str. 1090-1093)

W latach akademickich 2011/2012 i 2012/2013 opiekę promotorską nad pracami licencjackimi, magisterskimi i doktorskimi pełniło w ramach Uczelni odpowiednio 1163 i 1122 promotorów. W pierwszym z badanych okresów 74 promotorów (tj. 6,3%) sprawowało opiekę nad więcej niż 40 pracami, natomiast w drugim z okresów opiekę nad taką liczbą prac pełniło 62 promotorów (tj. 5,5%). Maksymalna liczba prac dyplomowych objętych opieką promotorską przez jednego promotora wyniosła 98 w roku akademickim 2011/2012 oraz 101 w kolejnym roku i dotyczyła nauczycieli akademickich WNS, WNHIP oraz WF.

(dowód: akta kontroli str. 1095-1108)

²² Zarządzenie nr 39/2009 Rektora Uniwersytetu z dnia 30 kwietnia 2007 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów w Uniwersytecie.

Na Uczelni nie ustanowiono limitów dotyczących liczby studentów i liczby grup seminaryjnych obejmowanych opieką promotorską przez jednego nauczyciela akademickiego. W uregulowaniach wewnętrznych poszczególnych wydziałów Uczelni²³, określono liczebność grup seminaryjnych na poziomie od 6 do 15 studentów. Badania kontrolne potwierdziły przestrzeganie, przyjętych przez wydziały Uczelni, limitów uczestników seminariów.

(dowód: akta kontroli str. 1467-1468, 1109-1128, 1169-1191, 1201-1208, 1213-1222, 1467-1468)

2.2 Analizą kontrolną objęto sposób prowadzenia akt osobowych 50 studentów Uniwersytetu, których prace dyplomowe²⁴ oceniono pozytywnie w latach akademickich 2011/2012 i 2012/2013. We wszystkich zbadanych przypadkach, zgodnie z § 4 ust. 1 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów, założono teczkę akt osobowych studentów, jak również dla 100% badanej próby protokół z egzaminu dyplomowego zawierał pozycje wymagane postanowieniami § 12 ust. 1 przywołanego rozporządzenia. W 44 analizowanych sprawach (86%) zawartość teczek osobowych była zgodna z postanowieniami § 4 ust. 1 pkt 11-15 oraz § 11 ust. 2 przywołanego rozporządzenia, natomiast w czterech przypadkach (8%) w aktach studentów nie umieszczono dyplomu ukończenia studiów²⁵, w tym w dwóch przypadkach (4%) również suplementu do dyplomu. Przyczyną tego stanu była praktyka, stosowana przez wydziały Uczelni, zgodnie z którą takie dokumenty dołączano do akt osobowych po zakończeniu procedury ich wydawania studentom. W przypadku 20 prac dyplomowych (40%) dochowano wymaganego regulacjami wewnętrznymi²⁶ co najmniej dwutygodniowego terminu złożenia pracy dyplomowej przed planowanym terminem egzaminu. Każda z analizowanych 50 prac sprawdzona została w systemie Plagiat, przy czym wynik raportu podobieństwa przechowywany był w 32 teczkach osobowych studentów (64%). W przypadku poddanych badaniu 49 prac licencjackich lub magisterskich do akt osobowych załączano wymagane regulacjami wewnętrznymi Uczelni oświadczenie o autorskim wykonaniu pracy dyplomowej. Ponadto w każdym przypadku ocena pracy dyplomowej zawierała pozycję dotyczącą charakterystyki doboru i wykorzystania źródeł.

(dowód: akta kontroli str. 706-719, 780-784)

2.3 Uczelnia nie wprowadziła regulacji dotyczących sposobu sprawowania opieki promotorskiej. Sposób jej sprawowania był indywidualną kwestią każdego nauczyciela akademickiego. Niemniej studenci zobligowani byli do udziału w zajęciach seminaryjnych, z których obowiązani byli uzyskać zaliczenie. Zgodnie z obowiązującymi w badanym okresie regulacjami wewnętrznymi²⁷, prace licencjackie i magisterskie przygotowywane były pod kierunkiem profesora lub doktora habilitowanego. W uzasadnionych przypadkach sprawowanie opieki promotorskiej powierzane było również osobom posiadającym stopień naukowy doktora²⁸. W odniesieniu do przewodów doktorskich promotorem mogła być osoba posiadająca tytuł profesora lub stopień doktora habilitowanego w zakresie danej lub

²³ Zgodnie z postanowieniami zarządzenia nr 147/2013 Rektora Uniwersytetu z dnia 23 września 2013 r. w sprawie wprowadzenia zasad organizacji procesu dydaktycznego w Uniwersytecie Wrocławskim - dział III pkt 3 - liczebność grup seminaryjnych określana była przez dziekanów poszczególnych Wydziałów Uniwersytetu. Postanowienia w powyższym zakresie obowiązywały również we wcześniejszych regulacjach Uczelni. Na mocy tych uregulowań, Rady Wydziałów określały liczebność grup seminaryjnych w zależności od specyfiki Wydziału.

²⁴ Na tą liczbę składało się 11 prac licencjackich (22% próby), 1 praca doktorska (2%) i 38 prac magisterskich (76%). Trzydzieści prac zostało przedłożonych przez studentów studiów niestacjonarnych (60% próby) a 20 prac studentów studiów stacjonarnych (40% próby)

²⁵ Egzemplarze do akt.

²⁶ Np. pkt 2 pisma okólnego nr 4/2007 Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 10 maja 2007 r. w sprawie gromadzenia prac dyplomowych w Akademickim Repozytorium Dokumentów oraz sprawdzania ich w systemie Plagiat.

²⁷ Np § 43 regulaminu studiów na Uniwersytecie Wrocławskim.

²⁸ Po uzyskaniu stosowego upoważnienia od Rady Wydziału.

pokrewnej dyscypliny naukowej. Promotorem pomocniczym mógł być nauczyciel akademicki z tytułem doktora, posiadający odpowiedni dorobek naukowy²⁹. Badania kontrolne potwierdziły przestrzeganie wymagań w tym zakresie.

(dowód: akta kontroli str. 847-878)

2.4 Przeglądem sposobów sprawowania opieki promotorskiej objęto 12 pracowników naukowo-dydaktycznych Uczelni, którzy w badanym okresie sprawowali opiekę nad największą liczbą prac. Wszyscy poddani badaniu promotorzy wskazali, iż główną metodą weryfikacji prac dyplomowych był m.in. bezpośredni kontakt ze studentem w trakcie zajęć seminaryjnych, stały nadzór nad kolejnymi etapami powstawiania prac, uzgodnienie tematu, planu i bibliografii pracy, zapoznanie studentów z technikami pisania pracy dyplomowej ze szczególnym uwzględnieniem ochrony praw autorskich. Wskazaniem przez promotorów źródłem wiedzy, najbardziej pomocnym przy weryfikacji prac dyplomowych pod kątem ochrony praw autorskich, było ich doświadczenie zawodowe, kompetencje naukowe oraz znajomość tematyki badawczej. Kwestie ewentualnych nieuprawnionych cytowań rozwiązywane były na bieżąco w relacji student-promotor w trakcie całego okresu pisania pracy dyplomowej. W razie wątpliwości co do samodzielności prac (w okresie poprzedzającym przekazanie ich ostatecznej wersji), promotorzy żądali od autorów wyeliminowania fragmentów niesamodzielnych lub dokonania odpowiednich korekt redakcyjnych. Działania mające na celu poszerzenie i aktualizację wiedzy promotorów na temat ochrony praw autorskich, pozostawały ich inicjatywą. Spośród ośmiu promotorów, którzy otrzymali z dziekanatów informację o przekroczeniu przyjętych na wydziale współczynników podobieństwa³⁰:

- żaden nie skorzystał z rozszerzonego raportu w wersji html³¹,
- czterech stwierdziło, iż wadą systemu jest wykazywanie poprawnie cytowanych tekstów jako nieoznaczonych, w związku z czym działanie programu mija się z celem, gdyż wykryty plagiat wcale nie jest plagiatem,
- trzech promotorów poinformowało, iż pomimo braku stwierdzenia w pracach nieoznaczonych zapożyczeń nakazali dokonanie stosownych zmian celem uzyskania poziomu współczynników podobieństwa przyjętych na wydziale.

W ocenie NIK wyjaśnienia te świadczą o braku znajomości funkcjonalności systemu Plagiat, gdyż służy on do porównywania za pomocą oprogramowania komputerowego treści badanych dokumentów z treścią innych dokumentów znajdujących się w bazie danych systemu stworzonego przez usługodawcę oraz z zawartością Internetu i w każdym wypadku wykazuje podobieństwo lub zbieżność dokumentów. Niemniej zadaniem weryfikującego jest sprawdzenie czy wskazania te posiadają odpowiednie oznaczenia zapożyczeń.

(dowód: akta kontroli str. 1055-1088)

2.5 Obowiązek sprawdzenia w systemie Plagiat co trzeciej losowo wybranej pracy dyplomowej i każdej wskazanej przez promotora lub recenzenta, wprowadzony został dla WPAiE, WNHiP, WF i WNS³². Analiza rekordów bazy danych ARD³³ wykazała, iż w okresie od 1 października 2011 r. do 19 grudnia 2013 r. sprawdzono następujący odsetek wszystkich złożonych prac: WPAiE – 91,8%³⁴, WNS – 97%, WF – 93%, WNHiP – 47,8%. Ponadto w badanym okresie, mimo braku obowiązku, na Wydziale Biotechnologii, decyzją jego Dziekana, sprawdzeniem w systemie

²⁹ Np § 16 regulaminu studiów doktoranckich na Uniwersytecie Wrocławskim.

³⁰ I/lub uproszczony raport podobieństwa zawierający jedynie procentowe wskazanie wyniku przeprowadzonego badania.

³¹ Tylko taka wersja rozszerzonego raportu daje, jako jedyna, możliwość „odesłania” weryfikującego wynik badania z systemu Plagiat do źródła pochodzenia zaznaczonego fragmentu w odniesieniu do wszystkich wykazanych współczynników podobieństwa.

³² Pismo ogólne nr 4/2007 Rektora Uniwersytetu Wrocławskiego z dnia 10 maja 2007 r.

³³ Zgodnie z pismem ogólnym nr 4/2007 z dnia 10 maja 2007 r. pracownicy wszystkich dziekanatów zobowiązani zostali do wprowadzenia do ARD każdej złożonej pracy dyplomowej i doktorskiej.

³⁴ Przy czym występowały przypadki wielokrotnego sprawdzania jednej pracy.

Plagiat, obejmowano 100% prac dyplomowych, natomiast na Międzywydziałowym Studium Ochrony Środowiska 18,7% prac dyplomowych.

(dowód: akta kontroli str. 624-627)

Rektor wskazał, iż przyczyną podjęcia decyzji o zakupie programu Plagiat była troska o wysoką jakość kształcenia oraz przestrzeganie i ochronę praw autorskich. Jego zdaniem, stosowanie ww. systemu miało również charakter prewencyjny dla każdego studenta i doktoranta składającego pracę dyplomową oraz stanowiło wsparcie dla nauczycieli akademickich w ujawnianiu ewentualnych nieuprawnionych zapożyczeń.

(dowód: akta kontroli str. 1395-1397)

2.6 Badaniem kontrolnym w zakresie m.in. prawidłowości oznaczania zapożyczeń objęto 22 prace dyplomowe³⁵, poddane sprawdzeniu w systemie Plagiat w latach akademickich 2011/2012 i 2012/2013. W 18 przypadkach (78,3%) autorzy prac wskazywali źródła pochodzenia zapożyczeń, przy czym osiem prac (44,4%), w związku z wynikiem badania w systemie Plagiat przekraczającym przyjęte na wydziałach współczynniki i przypadki nieprawidłowych cytowań, było poprawianych i ponownie sprawdzanych w systemie Plagiat. W przypadku czterech poddanych badaniu prac (18,2%) część zapożyczeń nie była zaprezentowana w sposób pozwalający ocenić, czy treści te zostały sformułowane samodzielne. Wśród tych czterech prac wystąpił jeden przypadek nie przystąpienia studenta do obrony, z uwagi na nieprzedłożenie poprawionej i gotowej do obrony pracy. Przyczyną tego stanu była sytuacja życiowa studenta.

(dowód: akta kontroli str. 706-714, 1463-1466)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Uniwersytetu w przedstawionym wyżej zakresie stwierdzono następujące nieprawidłowości:

1. Analiza 50 teczek akt osobowych studentów wykazała:

- a) 18 przypadków (36%) niezamieszczenia w aktach wyników badania pracy w systemie Plagiat, jako załącznika do oceny pracy dyplomowej, co było niezgodne z postanowieniami pkt 6 pisma okólnego Rektora nr 4/2007 z dnia 10 maja 2007 r.³⁶. W opinii Dziekanów WNS, WF i WPAiE, podstawowym tego powodem był brak precyzyjnych uregulowań w zakresie dołączania raportów do archiwizowanej dokumentacji przebiegu studiów lub niewłaściwa interpretacja regulacji wewnętrznych przez niektórych pracowników;
- b) 14 przypadków (28%) złożenia i przyjęcia pracy dyplomowej³⁷ w terminie krótszym niż dwa tygodnie przed planowanym terminem egzaminu dyplomowego, wskazanym w piśmie okólnym Rektora nr 4/2007 z dnia 10 maja 2007 r. Według Dziekanów WNS i WF związane to było m.in. z wyjątkową sytuacją życiową studentów i dotyczyło jednostkowych przypadków;
- c) 16 przypadków (32%) braku potwierdzenia daty złożenia pracy dyplomowej w dziekanacie³⁸. Według Dziekanów WNS, WF i WPAiE spowodowane to było niedopatrzeniem pracowników dziekanatów, a także przyjętą na WNS praktyką usuwania dokumentu na którym widnieje data złożenia pracy dyplomowej z chwilą archiwizacji akt osobowych studentów;

³⁵ Doboru prac dokonano w sposób losowy spośród prac o najwyższym wskaźniku zapożyczeń nr 1 i 2 wykazanych w raporcie podobieństwa (15 prac), natomiast 7 w sposób losowy spośród wszystkich prac.

³⁶ Wydział Filologiczny – 4 przypadki (poz. 12,22,30 i 49 badania_50 teczek), Wydział Nauk Społecznych – 12 przypadków (poz. 6,13-16,23,24,26,28,29,33 i 45 badania_50 teczek), Wydział Prawa, Administracji i Ekonomii – 2 przypadki (poz.32 i 36 badania_50 teczek).

³⁷ Poz. 4, 5, 7, 9, 10, 12, 17, 19, 34, 38-40, 48, 50 badania_50 teczek.

³⁸ Lub daty akceptacji i dopuszczenia pracy przez promotora do obrony.

d) po jednym przypadku (1%) braku w aktach osobowych dyplomu ukończenia studiów wraz suplementem do dyplomu oraz protokołu z egzaminu magisterskiego, czym naruszono postawienia § 4 ust. 1 pkt 11-15 i § 11 ust. 2 rozporządzenia Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego z dnia 14 września 2011 r. w sprawie dokumentacji przebiegu studiów. Przyczyną tego stanu był natłok pracy i przeoczenie ze strony pracowników dziekanatów.

(dowód: akta kontroli str. 706-714, 879, 1424-1440, 1463-1466)

2. W dniu 29 stycznia 2014 r. w trybie art. 51 ust. 4 ustawy z dnia 23 grudnia 1994 r. o Najwyższej Izbie Kontroli³⁹ (dalej: ustawa o NIK), poinformowano Rektora o ustaleniach wskazujących na nieprawidłowości w działalności Uczelni w związku ze stwierdzonymi przypadkami nieoznaczonych zapożyczeń w dwóch pracach dyplomowych⁴⁰. Tego samego dnia władze Uczelni powołały 2 komisje eksperckie ds. zbadania ewentualnych nieprawidłowości w tych pracach.

(dowód: akta kontroli str. 1141-1143, 1444, 1451)

Powołana na WPAiE trzyosobowa komisja ekspercka, w wyniku zbadania kwestionowanej pracy magisterskiej⁴¹, wskazała na naruszenie zasad prawidłowego cytowania, co także znalazło wyraz w niskiej ocenie pracy, przedstawionej przez promotora i recenzenta. Niemniej, przedmiotowa komisja nie stwierdziła plagiatu jawnego oraz potwierdziła ogólną ocenę pracy na poziomie dostatecznym.

(dowód: akta kontroli str. 1451-1453)

W przypadku drugiej z prac magisterskich⁴², obradująca na WF komisja ekspercka orzekła, iż poddana badaniu praca nie ma charakteru samodzielnego i nosi znamiona plagiatu. Specjaliści w dziedzinie potwierdzili, iż praca magisterska jest w dużej mierze kompilacją dwóch prac doktorskich oraz jednej pracy magisterskiej, dostępnych w internecie i nieujętych w bibliografii analizowanej pracy. Wobec powyższego komisja jednogłośnie uznała, iż stopień użycia cudzych tekstów nie pozostawia wątpliwości co do tego, że poddana badaniu praca magisterska jest plagiatem. W toku prac tej komisji wyjaśnienia złożyła promotorka pracy, która podkreśliła, iż nie otrzymała do wglądu w żadnej formie raportu z badania w systemie Plagiat. Dziekan WF poinformował Rektora o ustaleniach pracy komisji, wobec czego poddana badaniu sprawa skierowana została do Zespołu Radców Prawnych celem nadania jej dalszego biegu.

(dowód: akta kontroli str. 1444-1450)

Na powyższą okoliczność Dziekani WPAiE i WF stwierdzili, iż ww. przypadki miały charakter incydentalny, na który miał wpływ czynnik ludzki. Wskazali również, iż będą to przykłady instruktażowe zarówno dla studentów, jak i pracowników dziekanatów.

(dowód: akta kontroli str. 1435-1440)

NIK zauważyła, iż wskazane powyżej prace były badane w systemie Plagiat i pomimo wysokich współczynników (nr 1 - 63,4% i 91,9%, nr 2 - 54,6% i 78,2%) nie podjęto

³⁹ Tj. Dz. U. z 2012 r., poz. 82 ze zm.

⁴⁰ Prace magisterskie studentów o numerze albumu: [...] Informacja wyłączonej przez NIK z podania do publicznej wiadomości na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy z dnia 6 września 2001 r. o dostępie do informacji publicznej (Dz. U. z 2014 r., poz. 782) i art. 6 ust. 1 ustawy z dnia 29 sierpnia 1997 r. o ochronie danych osobowych (Dz. U. z 2014 r., poz. 1182), tj. ze względu na ochronę prywatności osoby fizycznej.

⁴¹ Badaniem objęto pracę studenta o numerze albumu [...] Informacja wyłączonej przez NIK z podania do publicznej wiadomości na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, tj. ze względu na ochronę prywatności osoby fizycznej. Przedmiotowa praca została sprawdzona w systemie Plagiat po obronie – nie poinformowano promotora w wyniku na poziomie współczynników nr 1 – 63,4%, współczynnik nr 2 – 54,6%.

⁴² Praca studenta o numerze albumu [...] Informacja wyłączonej przez NIK z podania do publicznej wiadomości na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, tj. ze względu na ochronę prywatności osoby fizycznej.

żadnych działań mających na celu ich zbadanie pod kątem nieuprawnionych zapożyczeń, co wskazuje na nieskuteczność obowiązujących na Uczelni procedur dotyczących zapobiegania i wykrywania naruszeń praw autorskich oraz braku skutecznego mechanizmu nadzoru.

3. Kontrola wykazała również przypadek istotnej modyfikacji pracy licencjackiej⁴³, dokonanej po jej obronie. W okresie od 1 do 20 grudnia 2011 r. praca ta została zmieniona czterokrotnie, a uzyskany wynik z badania w systemie Plagiat spadł z 43,3% do 6,1% (współczynnik nr 1) oraz z 34,5% do 1,9% (współczynnik nr 2). W tym czasie praca zyskała 2.407 wyrazów (wzrost o 23,2%), 17.817 znaków (wzrost 23,0%) oraz 15 przypisów (wzrost o 115%). W takiej też formie, zarówno w wersji papierowej, jak i na płycie CD, została włączona do akt osobowych studenta. W wyniku ww. działań usunięto lub zmodyfikowano około 22% treści pracy oznaczonej w pierwotnej (obronionej) wersji przez system Plagiat jako identycznej z opracowaniem w Intrenecie.

(dowód: akta kontroli str. 721-766, 1413-1416, 1457-1459, 1441-1442)

Przesłuchany w charakterze świadka promotor pracy zeznał, iż został poinformowany o wyniku badania pracy w systemie Plagiat, niemniej jednak wobec faktu, iż nie stwierdził plagiatu tylko błędy warsztatowo-edytorskie, nakazał studentce poprawienie pracy zgodnie z metodologią. Wszelkie wprowadzone zmiany w opinii promotora nie dotyczyły strony merytorycznej pracy i były związane tylko z błędami (usterkami) warsztatowo-edytorskimi. Potwierdził to pracownik Dziekanatu WNS, który wskazał, iż promotor nakazał studentowi wprowadzenie zmian techniczno-warsztatowych celem osiągnięcia wymaganego na wydziale współczynnika podobieństwa.

(dowód: akta kontroli str. 1408-1410, 1417-1419)

Rektor, poinformowany w trybie art. 51 ust. 4 ustawy o NIK o ww. nieprawidłowości, przeprowadził postępowanie wyjaśniające, w wyniku którego ukarał promotora pracy karą upomnienia. Ponadto wobec faktu, iż poddane badaniu akta osobowe studenta zostały zabezpieczone w oparciu o art. 36 ust. 1 pkt 3 ustawy o NIK, Rektor wskazał, iż dalsze ewentualne działania w tej sprawie, zostaną podjęte po ich zwrocie.

(dowód: akta kontroli str. 1441-1442, 1460-1462)

4. Wynikiem badania 22 prac dyplomowych było także stwierdzenie następujących nieprawidłowości:

a) cztery przypadki⁴⁴ (18,2%) oceny pracy przez promotora i/lub recenzenta przed jej sprawdzeniem w systemie Plagiat, w sytuacji gdy zgodnie z postanowieniami pisma okólnego Rektora nr 4/2007 z dnia 10 maja 2007 r. sprawdzanie prac w systemie miało nastąpić przez egzaminem dyplomowym, a jego wynik winien być dołączony do dokumentu oceny pracy przed przekazaniem promotorowi lub recenzentowi. W opinii Dziekanów WPAiE i WNS głównym powodem tych nieprawidłowości był natłok pracy w okresie obron prac dyplomowych;

b) cztery przypadki (26,6%⁴⁵) niepoinformowania promotora o wyższych, niż przyjęte na wydziałach poziomach współczynników podobieństwa, uzyskanych jako wynik badania w systemie Plagiat;

⁴³ Praca studenta o numerze albumu [...] Informacja wyłączonej przez NIK z podania do publicznej wiadomości na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, tj. ze względu na ochronę prywatności osoby fizycznej – trzecia z prac, w wyniku badania której stwierdzono występowanie nieoznaczonych zapożyczeń.

⁴⁴ Poz. 7, 10, 15, 17 tabeli z badania 22 prac.

⁴⁵ Czterech przypadków spośród 15 prac o wysokich współczynnikach – poddane analizie 4 prace nie wykazały nieoznaczonych zapożyczeń, tj. poz. 1, 3, 4 i 5 tabeli z badania 22 prac.

c) niepodjęcie działań mających na celu skreślenie z listy studentów dyplomanta, który do końca ostatniego semestru studiów, tj. w roku akademickim 2011/2012, nie złożył gotowej do obrony pracy dyplomowej, czym naruszono postanowienia § 44 ust. 5 i 6 regulaminu studiów⁴⁶.

Dziekani WPAiE, WF oraz WNS wyjaśnili, iż wskazane powyżej sytuacje miały charakter jednostkowy i były skutkiem obciążenia pracą osób dokonujących sprawdzenia prac dyplomowych w systemie Plagiat.

(dowód: akta kontroli str. 1424-1439, 1467-1468)

Kontrola wykazała również przypadek przeredagowania pracy magisterskiej⁴⁷ na wniosek promotora, wyłącznie z powodu podwyższonego wyniku z badania w systemie Plagiat. Analiza tej pracy nie wskazała nieoznaczonych zapożyczeń w jej pierwotnej wersji. Na powyższą okoliczność promotor sprawujący nadzór merytoryczny wyjaśnił, iż nie analizował raportu z systemu Plagiat, a po uzyskaniu informacji o wyniku z badania w tym systemie nakazał studentowi skontaktowanie się z pracownikami dziekanatu i poprawienie pracy.

W ocenie NIK dokonywanie w kolejnych wersjach prac magisterskich zmian o charakterze wyłącznie redakcyjnym, które skutkują „mechanicznym” obniżeniem wysokości współczynnika zapożyczeń jest, z punktu widzenia ochrony praw autorskich, niecelowe.

(dowód: akta kontroli str. 1422-1423, 1457-1459)

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. NIK zwraca uwagę, że obejmowanie opieką promotorską nadmiernej liczby studentów może negatywnie oddziaływać na jakość sprawowanego nadzoru nad studentami przygotowującymi prace dyplomowe, rzetelność wykonywanych działań na rzecz studenta, a także w konsekwencji na jakość i samodzielność sporządzanych przez studentów prac dyplomowych.

(dowód: akta kontroli str. 721-766, 1413-1416, 1457-1459, 1441-1442, 1424-1439, 1467-1468)

2. W ocenie NIK funkcjonujący na Uczelni system antyplagiatowy nie był w pełni wykorzystywany. Pomimo sprawdzania w systemie Plagiat ok. 74,4% wszystkich składanych do obrony prac, pracownicy dziekanatów, jak i promotorzy nie znali w pełni jego funkcjonalności. W przypadku przekroczenia, przyjętych na wydziale, współczynników podobieństwa promotorzy otrzymywali wersje raportu w pdf, lub wydruki raportu w formie papierowej, bądź byli tylko informowani o wysokości uzyskanych współczynników lub też otrzymywali tzw. raport skrócony z procentowym wskazaniem badania. Stosowano także praktykę zapoznawania się z wynikami sprawdzenia bezpośrednio u pracowników dziekanatu. Przeprowadzone badanie wśród promotorów wykazało, iż występowały przypadki wprowadzania zmian do prac dyplomowych sprawdzonych w systemie tylko po to, żeby obniżyć wykazany współczynnik. Badania kontrole potwierdziły brak korzystania przez promotorów z raportów w wersji html, która jako jedyna daje możliwość „odesłania” weryfikującego wynik badania z systemu Plagiat do źródła pochodzenia zaznaczonego fragmentu w odniesieniu do wszystkich wykazanych współczynników podobieństwa. Powyższy stan świadczy o niewłaściwym procesie wdrożenia systemu Plagiat, związanym m.in. z niewystarczającym przeszkoleniem wszystkich użytkowników programu, jak i z brakiem szczegółowych instrukcji obsługi systemu Plagiat. Stan ten potwierdzili pracownicy Uniwersytetu wskazując na potrzebę opracowania szczegółowej procedury/instrukcji, związanej z działaniem i obsługą

⁴⁶ W takim przypadku po skreśleniu z listy, studentowi przysługują dwa lata na obronę.

⁴⁷ Student o numerze albumu [...] Informacja wyłączona przez NIK z podania do publicznej wiadomości na podstawie art. 5 ust. 2 ustawy o dostępie do informacji publicznej i art. 6 ust. 1 ustawy o ochronie danych osobowych, tj. ze względu na ochronę prywatności osoby fizycznej.

systemu Plagiat, tak aby każdy pracownik i student miał świadomość jego funkcjonalności.

(dowód: akta kontroli str. 1055-1088, 1399-1439)

Na powyższą okoliczność Rektor wskazał, iż w roku 2013 rozpoczęto prace nad tworzeniem nowej procedury, które zawieszono w momencie rozpoczęcia przez NIK kontroli w zakresie ochrony praw autorskich w celu ujęcia w planowanych do wdrożenia przepisach wewnętrznych Uniwersytetu wszystkich wniosków i uwag pokontrolnych.

(dowód: akta kontroli str. 1395-1397)

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia negatywnie działalność Uniwersytetu w zbadanym obszarze.

3. Działania podejmowane w przypadkach stwierdzenia naruszenia praw autorskich

Opis stanu faktycznego

3.1 W analizowanym okresie w ramach funkcjonowania na Uczelni wewnętrznego systemu wykrywania naruszeń praw autorskich w pracach zaliczeniowych, licencjackich, magisterskich i doktorskich, przedmiotem badań⁴⁸ było w sumie pięć spraw. W wyniku tych działań Rektor skierował do prokuratury trzy zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa określonego w art. 115 ustawy z dnia 4 lutego 1994 r. o prawie autorskim i prawach pokrewnych, dotyczące dwóch prac doktorskich oraz jednej magisterskiej, jak również podjął działania mające na celu skierowanie do prokuratury czwartego zawiadomienia o podejrzeniu popełnienia przestępstwa plagiatu pracy magisterskiej. Ponadto Rektor wszczął dwa postępowania, w trybie art. 193 ustawy z dnia 27 lipca 2012 r. Prawo o szkolnictwie wyższym⁴⁹, w zakresie stwierdzenia nieważności nadania tytułu zawodowego magistra. Dodatkowo, w związku ze stanowiskiem komisji eksperckiej dotyczącej niesamodzielności pracy doktorskiej i wystarczających podstaw do wszczęcia procedury pozbawienia jej autora stopnia doktora nauk, w dniu 25 września 2013 r. Dziekan WF zwrócił się do Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z prośbą o wskazanie dalszych kroków w sprawie⁵⁰. Do dnia zakończenia kontroli ww. Komisja nie udzieliła odpowiedzi.

W badanym okresie na wniosek Rzecznika Dyscyplinarnego ds. studentów trzem studentom wymierzono karę upomnienia w związku z popełnieniem plagiatów prac zaliczeniowych. Ponadto w kwietniu 2012 r. prof. dr hab. Marek Bojarski zawiadomił Rektora Szkoły Głównej Handlowej w Warszawie (dalej: SGH) o naruszeniu praw autorskich pracownika naukowego Uniwersytetu poprzez wykorzystanie jego rozprawy doktorskiej w publikacji pracownika naukowego SGH. Wobec powyższego w dniu 10 maja 2012 r. Rektor SGH skierował do prokuratury zawiadomienie o podejrzeniu popełnienia przestępstwa przywłaszczenia części utworu naukowego.

(dowód: akta kontroli str. 1397-1400)

3.2 Badanie ankietowe w zakresie skuteczności działania na Uczelni systemu zapobiegania i wykrywania naruszeń praw autorskich przeprowadzono wśród 101 studentów⁵¹ pierwszego roku studiów II stopnia na kierunkach Administracja oraz Ekonomia. Uczestnicy ankiet w większości informowani byli przez Uczelnię lub wykładowców o zasadach poszanowania cudzej własności intelektualnej (83,2%), zasadach cytowania (94,1%), obowiązujących na Uczelni procedurach

⁴⁸ Rzeczników Dyscyplinarnych, jak również komisji eksperckich ds. zbadania ewentualnych nieprawidłowości (niedozwolonych zapożyczeń tekstów).

⁴⁹ Tj. Dz. U. z 2012 r. poz. 572 ze zm.

⁵⁰ Sprawa WF.41.5.2013.EWG.

⁵¹ Ogółu wszystkich studentów Uczelni na 1 roku studiów II stopnia (stacjonarnych i niestacjonarnych). Spośród 101 respondentów 84,2% stanowili studenci stacjonarni oraz 15,2% studenci niestacjonarni.

antyplagiatowych (86,1%) i konsekwencjach popełnienia plagiatu (80,2%). W opinii 2% respondentów wystąpiły przypadki pozytywnej oceny prac dyplomowych będących plagiatem, według 10,9% studentów pozytywnie oceniono prace dyplomowe zakupione w internecie, natomiast 22,8% zaznaczyło, iż praca dyplomowa będąca plagiatem nie została dopuszczona do obrony, a 9,9% badanych wiedziało o poniesieniu odpowiedzialności dyscyplinarnej przez osoby dopuszczające się plagiatu pracy dyplomowej.

(dowód: akta kontroli str. 613-620)

Ustalone
nieprawidłowości

W działalności Uniwersytetu w przedstawionym wyżej zakresie nie stwierdzono nieprawidłowości.

Uwagi dotyczące
badanej działalności

1. NIK zauważa, iż zasadne jest ponowne, niezwłoczne wystąpienie do Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z wnioskiem o wszczęcie procedury wznowienia postępowania w sprawie nadania tytułu doktora⁵² wobec faktu, iż zgodnie z postanowieniami art. 29 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych oraz stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki⁵³, w przypadku istnienia przesłanek do wznowienia postępowania o nadanie stopnia doktora w związku ujawnieniem okoliczności wskazujących iż stopień ten nadany został na podstawie dorobku powstałego z naruszeniem prawa, w tym praw autorskich, organem wydającym postanowienie o wznowieniu postępowania jest Centralna Komisja do Spraw Stopni i Tytułów.

2. W badaniu ankietowym 10,9% studentów wskazało na przypadki pozytywnie ocenionych prac dyplomowych zakupionych w Internecie. W ocenie NIK wyniki badania świadczą, iż ryzyko wystąpienia takich zjawisk nie powinno być bagatelizowane.

Ocena częściowa

Najwyższa Izba Kontroli ocenia pozytywnie działalność Uniwersytetu w zbadanym zakresie.

IV. Uwagi i wnioski

Wnioski pokontrolne

Przedstawiając powyższe oceny i uwagi wynikające z ustaleń kontroli, Najwyższa Izba Kontroli, na podstawie art. 53 ust. 1 pkt 5 ustawy o NIK, wnosi o:

1. Podjęcie działań mających na celu wprowadzenie instrukcji postępowania dotyczących działania i obsługi systemu Plagiat, ze szczególnym uwzględnieniem trybu i zasady funkcjonowania procedury antyplagiatowej oraz sposobu korzystania i postępowania z wynikami badań w tym systemie.
2. Zapewnienie skutecznego nadzoru nad procesem postępowania z pracami, które w wyniku badania w systemie Plagiat budzą wątpliwości co do ich oryginalności.
3. W miarę możliwości, przeprowadzenie szkoleń w zakresie obsługi i funkcjonalności systemu Plagiat, ze szczególnym uwzględnieniem korzystania z rozszerzonego raportu z systemu w wersji html.
4. Stosownie do postanowień zarządzenia nr 24/2012 z dnia 28 marca 2012 r. w sprawie Polityki zarządzania ryzykiem, zakończenie wdrażania formalnego procesu zarządzania ryzykiem, celem stworzenia rejestru ryzyk z uwzględnieniem ryzyka odnoszącego się do ochrony praw autorskich, w tym również zagrożeń dotyczących występowania zjawisk plagiatu.
5. Podjęcie działań mających na celu zoptymalizowania obciążeń z tytułu opieki promotorskiej oraz zapewnienie jej prowadzenia w sposób gwarantujący

⁵² W sprawie WF.41.5.2013.EWG.

⁵³ Dz. U. z 2003 r. Nr 65, poz. 595 ze zm.

prawidłową prezentację uprawnionych zapożyczeń w tekstach prac dyplomowych.

6. Rozważenie wprowadzenia obowiązku składania oświadczeń o autorskim wykonaniu rozprawy doktorskiej przez studentów studiów III stopnia.
7. Ponowne niezwłoczne wystąpienie do Centralnej Komisji do Spraw Stopni i Tytułów z wnioskiem o wszczęcie procedury wznowienia postępowania w sprawie nadania tytułu doktora (sprawa WF.41.5.2013.EWG), stosownie do postanowień art. 29 ust. 2 i 3 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych oraz stopniach naukowych i tytule naukowym oraz stopniach i tytule w zakresie sztuki.
8. Zapewnienie przestrzegania postępowania określonego w § 44 ust. 5 i 6 regulaminu studiów, w przypadku nie złożenia przez studenta pracy dyplomowej gotowej do obrony do końca ostatniego semestru studiów.

V. Pozostałe informacje i pouczenia

Prawo zgłoszenia
zastrzeżeń

Wystąpienie pokontrolne zostało sporządzone w dwóch egzemplarzach; jeden dla kierownika jednostki kontrolowanej, drugi do akt kontroli.

Zgodnie z art. 54 ustawy o NIK kierownikowi jednostki kontrolowanej przysługuje prawo zgłoszenia na piśmie umotywowanych zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, w terminie 21 dni od dnia jego przekazania. Zastrzeżenia zgłasza się do dyrektora Delegatury NIK we Wrocławiu.

Obowiązek
poinformowania
NIK o sposobie
wykorzystania uwag
i wykonania wniosków

Zgodnie z art. 62 ustawy o NIK proszę o poinformowanie Najwyższej Izby Kontroli, w terminie 21 dni od otrzymania wystąpienia pokontrolnego, o sposobie wykorzystania uwag i wykonania wniosków pokontrolnych oraz o podjętych działaniach lub przyczynach niepodjęcia tych działań.

W przypadku wniesienia zastrzeżeń do wystąpienia pokontrolnego, termin przedstawienia informacji liczy się od dnia otrzymania uchwały o oddaleniu zastrzeżeń w całości lub zmienionego wystąpienia pokontrolnego.

Wrocław, dnia   lutego 2014 r.

Najwyższa Izba Kontroli
Delegatura we Wrocławiu

Kontroler:
Violetta Matuszewska – Potempska
Specjalista kontroli państwowej

Dyrektor

.....
Podpis

.....
Podpis